

Bệnh Cúm - la Grippe

Tác Giả: Tá Thanh Minh

Chúa Nhật, 06 Tháng 12 Năm 2009 13:24

Tá cußi thu sang đông, là chúng ta nghe nói đßn cßm cúm.

Thßt ra, bßnh cúm do Siêu vi cúm (virus grippal, influenza virus) gây ra chß là mßt trong nhßng bßnh do siêu vi, còn đßa sß các chßng hay bßnh khác nhß *cßm lßnh (rhume, rhinite), *viêm hßng (pharyngite), *viêm hßch hßnh nhßn (angine), *viêm thanh qußn (laryngite), *viêm khí qußn (trachéite), *viêm phß qußn (qßng phßi) (bronchite) v.v..., mà trißu chßng cũng mßt phßn tßng tßnh nhß bßnh cúm, là do nhßng siêu vi khác gây ra. Thông thßng, nhßng bßnh nßy đßu tßng đßi hißn (affections relativement bénignes), ngay cß bßnh cúm hàng năm hay cúm mùa (grippe saisonnière). Dĩ nhiên không nói đßn nhßng trßng hßp đßc bißt mà sßc đß kháng suy gißm nhß :

- qßngßi tußi cao ;
- nhßng ngßi sßc kém vì đang mang bßnh kinh niên (mãn tính) khác, nhß bßnh tim, thßn, hô hßp, suy yßu mißn nhißm (déficiences immunitaires)...
- trßem tußi nhß ;
- phßn mang thai...

Hôm nay, theo lßi yêu cßu cßa Nhóm Chuyên Gia, tôi xin trình bày rßt sß lßch vß Bßnh Cúm đß sau đó quý vß có thß nêu thßc mßc, đßt câu hßi.

Đßnh nghĩa : Cúm là mßt bßnh nhißm gây nên bßi siêu vi Influenzavirus, là nhßng tác nhân siêu vi thußn hßng vß bß hô hßp (tßc là mũi, hßng, khí qußn và qßng phßi).

Có 3 loßi siêu vi bßnh cúm A, B và C. Nhßng trßng hßp cúm loßi C hißm xßy ra hßn loßi A và B. Siêu vi A và B có đßc đßm là đßc chia thành nhißu thß loßi (sous-types) tùy vào 2 chßt đßm hißn đßn qß bao ngoài (protéines de surface) cßa mßi siêu vi :

- Hemagglutinine (15 loßi, H1 đßn H15),
- Neuramidase (9 loßi, N1 đßn N9).

Bệnh Cúm - la Grippe

Tác Giả: Tá Thanh Minh

Chúa Nhật, 06 Tháng 12 Năm 2009 13:24

Nhß đó, dß phân bißt các loßi siêu vi, thí dß : H3N2, H1N1 (loßi A) mà hißn nay chúng ta đß u nghe nói đßn. ß ngß i chß thßy các loßi H1, 2, 3 và N1, 2. Các loßi siêu vi A đß gây ra bßnh nßng hßn là siêu vi B.

Trißu chßng (symptßmes) : Thßng thßng bßnh đßt phát rßt nhanh cho ra

- sßt cao,
- ho khan,
- nhßc đßu,
- đau bßp thßt và các khßp,
- bßn thßn, bßi hoßi, khó chßu,
- đau cß hßng và sß mũi...

Truyßn nhißm (contagion) : Cúm là bßnh hô hßp rßt truyßn nhißm, lan truyßn tßngßi qua ngß i bßng nhßng hßt nßc nhß phát xußt tß bß hô hßp mßi khi bßnh nhßn thß mßnh, ho, hßt hßng nhßng nßi chßt hßp, đßng ngßi..., hay bßng nßc mũi truyßn qua tay...

Thßi gian ß bßnh (pßriode d'incubation) rßt ngßn, tß lúc bß nhißm bßnh đßn khi trißu chßng xußt hißn chß khoßng tß 1 đßn 3, 4 ngày. Ngß i mßc bßnh trßn nên truyßn nhißm mßt ngày trßc khi có trißu chßng và kéo dài đßn 7 ngày sau. Do đó, bßnh lan tràn nhanh chóng.

Hàng năm, dßch cúm có thß truyßn nhißm đßn mßi ngß i, mßi lßa tußi, nhßng bßnh đß bißn chßng trßm trßng hßn ßngß i lßn tußi hay ngß i đßng mang nhßng bßnh tßt khác.

Thußc chßng ngßa (vaccins) : Chßng ngßa là phßng pháp hßu hißu nhßt đß phòng bßnh cúm.

Nhßc lßi quá khß các dßch : Cúm Tây Ban Nha năm 1918 đã sát hßi hàng chßc trißu ngß i, Cúm Á Châu năm 1957 và Cúm Hồng Kông năm 1968. Sau đó, phßng pháp chßng ngßa đß cß áp dßng rßng rãi khßp nßi nên mßc tß vong gißm xußng nhißu so vßi sß ngß i bß cúm hàng năm.

Bệnh Cúm - la Grippe

Tác Giả: T Thanh Minh

Chúa Nhật, 06 Tháng 12 Năm 2009 13:24

Hai năm trßc đây, có Cúm gia cầm hay cúm chim, vßt (grippe aviaire) phát xußt tß Trung Hoa, xußng Hßng Kông, Vißt Nam... rßi lan truyßn khßp Á-Âu đã làm cho gißi chßc y tß thß gißi lo lßng, tuy nhiên cúm nßy chß gißi hßn trong các trang trßi chăn nuôi hay nhßng ngßi tißp cßn, dù sßt vong rßt cao trong khoßng thßi gian dßch cúm ngßn. Đó là mßt trong nhßng lý do gißi thích chßa nghe nói đßn thußc chßng ngßa cúm gia cầm !

1/ Ngßa Cúm mùa (đông) hay Cúm hàng năm (grippe saisonnière) :

Thußc chßng dùng 2 kháng nguyên ß mßt ngoài (antigènes de surface) cßa siêu vi, tßc là 2 protéines H và N. Năm 2009 ß Âu Châu, thußc chßng dùng 3 gißng siêu vi đã bß bßt lßc hóa (souches inactivées), không còn khß năng gây nên bßnh là :

- A/ Brisbane 59/2007/H1N1 ;
- A/ Brisbane 10/2007/H3N2 ;
- B/ Brisbane 60/2008.

(Nhßc lßi : ß Mß thì dùng siêu vi sßng nhßng bß gißm cßng sßc, vaccins vivants atténués, đß chß thußc chßng)

Khi chßch vào cß thß, thußc chßng kích thích sßc đß kháng làm phát sinh kháng tß (anticorps) chßng lßi siêu vi cúm. Đßi u quan trßng là cßn phßi chßch ít nhßt là 2 tußn trßc khi bßt đßu mùa cúm (cußi thu).

2/ Thußc chßng ngßa Cúm heo :

Tóm tßt vß Cúm heo (grippe porcine), cúm A H1N1 pandémique (cúm dßch toàn cßu) hay grippe mexicaine.

- xußt hißn tß tháng 4-2009 tßi Mexique,
- lan qua vùng California, rßi dßn đßn các bang khác cßa nßc Mß ,

Bệnh Cúm - la Grippe

Tác Giả: T Thanh Minh

Chúa Nhật, 06 Tháng 12 Năm 2009 13:24

- đến Canada, Âu, Á, rồi rồi nhanh, toàn thế giới.

Tại Pháp, từ hè 2009 đã có vài triệu người bị, phải áp dụng biện pháp cách ly nghiêm ngặt để làm chậm sự lan truyền bệnh. Từ sau hè đến nay, mỗi ngày giới truyền thông đưa ra những tin tức cúm này ! Sự bệnh nhân báo gia tăng từng ngày : chục ngàn, trăm ngàn, rồi triệu người. Số người cúm hàng năm, mà mùa dịch (épidémie) thường xảy ra vào tháng 12, tháng 1 và 2, thường kể cúm heo đã báo hiệu là một dịch cúm toàn cầu (pandémie) đang tiến triển. May mà số tử vong còn giới hạn đến cuối tháng 11-2009, vì cúm heo tại Pháp (và Âu Châu) vẫn là một bệnh lành tính (forme bénigne, peu virulente). Giới chuyên viên y khoa Pháp vẫn dè dặt về khả năng biến chuyển có thể trở nên trầm trọng (évolution grave possible), cũng như sự biến thái (mutation) của siêu vi.

Thuốc chủng ngừa cúm heo được bào chế từ giới siêu vi A H1N1 2009/California đã bị thất bại hóa, tức là không còn khả năng gây nên bệnh cúm. Có nhiều hiểu lầm về việc thêm chất phụ trợ adjuvant để giúp gia tăng sức đề kháng. Chính chất phụ trợ này đã gây cho một số người bệnh, họ nghi là có thể gây nên những phản ứng không mong muốn. Do đó, ngoài những thuốc chủng ngừa có chất phụ trợ hiện nay dùng trong các trung tâm chích ngừa, chính quyền đã phải đề nghị thêm một loại thuốc chủng ngừa không có chất phụ trợ (vaccin sans adjuvant) dành để chích cho trẻ em và đàn bà mang thai (Panenza, hãng bào chế Sanofi).

Vấn đề về sự thích nghi (adaptation) của siêu vi - sự biến thái (mutation) :

Đến hình là Cúm gia cầm do siêu vi A H5N1 đã lây nhiễm các giới chim (trâu) ở Trung Hoa, rồi nhiễm đến heo hươu hươt các loài chim khác như gia cầm (vịt, ngỗng, gà...), heo v.v... Một người đáng kể là sự lây truyền đến con người, phần lớn thuốc giới chăn nuôi ở các nông trại bị virus bệnh vì hít thở các bài tiết hô hấp (sécrétions respiratoires) hay từ các phân thải của thú vật. Người nhiễm bệnh bị Ho hấp chủng hô hấp cấp tính trầm trọng, thường dẫn đến tử vong !

Như trên đã nói, siêu vi A H5 N1 là giới cúm gia cầm, không cho ra cúm người (chúng lây H1, H2, H3), mà lây truyền đến người vì siêu vi có khả năng thích nghi ở người, rồi lây truyền từ người đến người.

Đó là vì siêu vi thích nghi qua 2 cách :

Bệnh Cúm - la Grippe

Tác Giả: Tá Thanh Minh

Chúa Nhật, 06 Tháng 12 Năm 2009 13:24

- hoßc siêu vi bißn thái (thay đßi) đßn hßi (mutation progressive),
- hoßc siêu vi (mßi) kßt hßp vßi gißng siêu vi nßi ngßi (souche virale humaine), thßng qua mßt loài thú trung gian (hôte intermédiaire) nhß heo, vßt...

Đß là hißm hßa khißn gißi y tß luôn luôn lßu tâm nghiên cßu, dù năm 2008 chß thßy mßt sß cúm gia cßm gißi hßn ở vài vùng Á Châu.

Đißu trß :

- Đißu trß trißu chßng là đißu tiên quyßt : hß nhißt, gißm đau, trß ho...
- Hai thußc chßng siêu vi (Antiviraux) : Tamiflu thßng dùng hßn Relenza.

Thußc chß hißu nghißm nßu dùng sßm, trong 2 ngày đßu : không hßy đißt đßc siêu vi, mà chßngăn cßn sß sinh nß.

Phòng bßnh :

- Ngoài nhßng phßng thßc vß sinh mà thßng ngày chúng ta đßc chính gißi y tß đßn dò qua truyßn thông : đeo khßu trang hay che mũi mißng, dùng khăn gißy vß sinh cá nhân rßi bß vào thùng rác, tránh đßa tay lên mißng, mũi, mßt..., nên hßt hßi vào cánh tay, thßng xuyên rßa tay dùng xà bông, nßc sát trùng (antiseptique) hay nßc cßn (eau alcoolisée) v.v...

- Giß gìn sßc lßc, tăng cßng mißn nhißm qua vißc ăn, ußng, ngß đßy đß, đißu hòa hô hßp, vßn đßng thân thß, tránh lo âu (quá sß vßng bßnh!)

- Mßt bác sĩ Vißt Nam kß lßi, ở thß kß 18 khi có đßch cúm, Hßi Thßng Lßng Ông, ngßi đßc xem nhß ông tß cßa ngành Y Vißt Nam, đã chß cho dân chúng phòng bßnh bßng cách dùng tßi (ail) gißa nhß và bßc trong vßi đß hßt thß. Kßt quß đßch cúm bßt lan tràn.

- Ngoài ra, cũng có nhißu ngßi nhßc đßn hoa hßi (anis étoilé, star anise) là nguyên lißu đß chß ra Oseltamivir (Tamiflu), trßng rßt nhißu bên Trung Qußc, nên xß nßy sßn xußt đß thußc cho dân hß dùng. Còn Vißt Nam sßn xußt ít hßn nhßng ta có món phß vßi hßng vß cßa hoa hßi rßt thßc

Bệnh Cúm - la Grippe

Tác Giả: T Thanh Minh

Chúa Nhật, 06 Tháng 12 Năm 2009 13:24

dùng trong mùa cúm.

- Một lần nữa lại nhìn nhận bệnh cúm là phương cách hữu hiệu nhất để phòng bệnh cúm.

Kết luận :

Cúm mùa, cúm gia cầm 2 năm trước đây, cúm heo do siêu vi influenzavirus gây ra có thể coi “là thế nạn quen thuộc của loài người”. Thế nhưng kê toàn cầu cho thế kỷ hàng năm, 1 phần 10 người dân mắc bệnh, ngành y khoa hiện đại với phương tiện tài chánh và kỹ thuật tiên tiến của các quốc gia tiên tiến đã giúp cho con người vượt qua dịch cúm một cách dễ dàng để an toàn, nếu tuân theo những lời khuyên của hợp lý của giới chức y tế.

Vấn đề về Cảm lạnh (Rhume, Rhinite)

Chứng bệnh do siêu vi nhóm siêu vi gây ra, thế nhưng nhất là Rhinovirus, nhập vào cơ thể siêu vi cúm qua mũi, miệng và cũng truyền nhiễm bằng những hạt nước nhỏ giọt, mũi khi người bệnh thở mạnh, ho, hắt hơi... Siêu vi còn bám vào các vật dụng, máy móc, bàn ghế... truyền qua tay người dùng vào, rồi bắt đầu lên mũi, miệng.

Khác với cúm, triệu chứng không đột phát bùng nổ cao, nhất đầu. Thông thường chỉ cho ãn lạnh, mắt mờ, bị ho, đau bắp thịt, ngứa đầu, có cảm giác nóng (vì ít khi lây nhiễm) ... rồi mũi nghẹt, khô, làm khó thở. Liên sau đó, mũi chảy nước, có khi “chảy nước mũi” phì ãn để siêu vi bao khăn giấy, rồi trở lại nghẹt !

Thậm chí phát bệnh kéo dài khoảng 3, 5, 6 ngày, rồi người bệnh cảm thấy dần hồi các siêu vi ra ngoài một cách tự nhiên, hay nhờ bơm mũi bằng nước biển, xông hơi..., dùng vài thuốc “thuốc cảm” như Paracétamol (Doliprane*), Ibuprofène... rồi dần hồi lành bệnh, mà không cần phải dùng kháng sinh (antibiotique) vì kháng sinh hoàn toàn không công hiệu gì trên siêu vi. Đôi khi cảm lạnh không truyền nhiễm mà có biến chứng, vì siêu vi từ phía sau mũi :

Bệnh Cúm - la Grippe

Tác Giả: Tá Thanh Minh

Chúa Nhật, 06 Tháng 12 Năm 2009 13:24

- xâm nhập vào các xoang (các buồng xoang bao quanh 2 hố mũi) cho ra chứng viêm xoang (sinusite),
- lan xuống họng (yết hầu) (pharyngite), đôi khi đến tai trong (viêm tai trong, otite) rồi tiếp tục xuống thùy phế quản,
- thanh quản (laryngite), khí quản (trachéite) rồi tiếp tục xuống phổi (bronchite)...

Không có thuốc chữa chứng ngứa vì nhiều lý do đơn giản : quá nhiều siêu vi gây bệnh, chỉ riêng nhóm Rhinovirus đã có tới vài trăm (không thể chữa chứng ngứa cho mọi siêu vi); chứng bệnh tiếp tục diễn biến nên người bệnh lành lặn an toàn. Nếu có biểu hiện ngứa, thì đến phiên y sĩ can thiệp. Còn phòng bệnh thì áp dụng những phương pháp sinh học bệnh cúm và tránh tiếp xúc với người bệnh cúm lành (và ngược lại).